

احقاق حقوق قربانیان کاربرد سلاح‌های شیمیایی در جنگ عراق با ایران در مراجع ملی و بین‌المللی

مجموعه مقالات همایش بین‌المللی
تهران، دانشگاه علامه طباطبائی، ۲۶ و ۲۷ بهمن ماه ۱۳۹۳

به اهتمام
دکتر سیداناسم زمانی
دانشیار دانشگاه علامه طباطبائی

موسسه مطالعات و پژوهش‌های حقوقی
تهران - ۱۳۹۶

سرشناسه	: همایش سلاح‌های شیمیایی در جنگ عراق با ایران در مراجع ملی و بین‌المللی (نخستین : ۱۳۹۳ : تهران)
عنوان و نام پدیدآور	: احقاق حقوق قربانیان کاربرد سلاح‌های شیمیایی در جنگ عراق با ایران در مراجع ملی و بین‌المللی: مجموعه مقالات همایش بین‌المللی تهران، دانشگاه علامه طباطبائی، ۲۶ و ۲۷ بهمن ماه ۱۳۹۳، به اهتمام سیدقاسم زمانی.
مشخصات نشر	: تهران: موسسه مطالعات و پژوهشهای حقوقی شهر دانش، ۱۳۹۶.
مشخصات ظاهری	: ۶۴۲ ص.
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۸۰۴۰-۹۵-۸
وضعیت فهرست‌نویسی	: فیا
عنوان دیگر	: مجموعه مقالات همایش بین‌المللی تهران، دانشگاه علامه طباطبائی، ۲۶ و ۲۷ بهمن ماه ۱۳۹۳.
موضوع	: سلاح‌های شیمیایی -- ایران -- کنفرانها
موضوع	: Chemical weapons -- Iran -- Congresses
موضوع	: قربانیان جنگ -- ایران -- کنفرانها
موضوع	: War victims -- Iran -- Congresses
موضوع	: جنگ ایران و عراق، ۱۳۵۹-۱۳۶۷ -- جنگ شیمیایی -- کنفرانها
موضوع	: -- Congresses -- Chemical warfareIran-Iraq War، ۱۹۸۰-۱۹۸۱
شناسه افزوده	: ۳۶
رده بندی کنگره	: ۱۳۹۶، ۸، ۱۶، SR
رده بندی دیویی	: ۹۵۵/۰۸۲۳
شماره کتابشناسی ملی	: ۴۶۶۷۶۴۱

با مراجعه به فروشگاه اینترنتی شهردانش: www.shahredanesh.com می‌توانید این اثر را به تخفیف ویژه برخوردار شوید

www.shahredanesh.com

عنوان
احقاق حقوق قربانیان کاربرد سلاح‌های شیمیایی در جنگ عراق با ایران در مراجع ملی و بین‌المللی (مجموعه مقالات همایش بین‌المللی تهران، دانشگاه علامه طباطبائی، ۲۶ و ۲۷ بهمن ماه ۱۳۹۳)

به اهتمام : دکتر سید قاسم زمانی
 ناشر : مؤسسه مطالعات و پژوهشهای حقوقی شهر دانش

نوبت چاپ : اول

تاریخ چاپ : ۱۳۹۶

شمارگان : ۲۵۰ نسخه

شابک : ۹۷۸-۶۰۰-۸۰۴۰-۹۵-۸

بها : ۴۷،۰۰۰ تومان

حق هر گونه نشر این اثر برای ناشر محفوظ است.

تهران - خیابان سنایی - خیابان نهم - کوچه گیلان - پلاک ۵ - کدپستی ۱۵۸۵۷۴۳۱۱۱

سندوق پستی: ۱۵۸۷۵/۴۵۳۹ تلفن: ۸۸۸۱۱۵۸۱-۴ نامبر: ۸۸۸۱۱۵۸۰

Website: www.sdil.ac.ir

Email: publication@sdil.ac.ir

سخن ناشر

توسعه ادبیات حقوقی در هر کشور، نقش مهمی در پیشرفت نظام حقوقی آن کشور ایفا می‌نماید. اندیشمندان و پژوهشگران دنیای بی‌کران حقوق، که شیفته نظم‌اند و سرباز عدالت، آموزه‌های علمی و تجرب عملی خویش را به جامعه حقوقی عرضه می‌دارند تا بتوانند در تثبیت و تنویر نظم اجتماعی و استقرار عدالت و اصلاح و پیشرفت کشور سهیم گردند.

قانون‌گذار بهیم، راه، هیچ‌گاه در مقام تهیه پیش‌نویس و مهیا شدن جهت وضع قانون، خود را بی‌نیاز از ادبیات و دکتران حقوقی کشور و مشورت با خبرگان نخواهد یافت و هیچ‌گاه مصوبات قبلی خویش را بی‌مغنی و بدون از نقد و اصلاح قلمداد نخواهد نمود. قضات متخصص و عدالت‌پیشه نیز نقد علمی و مصفاة ارای خود را مایه تکامل و پیشرفت می‌دانند.

دانشکده‌های حقوق و حوزه‌های علمیه به اموریت خطیر تربیت قضات، وکلا، مشاوران حقوقی، سردفتران، پژوهشگران و اساتید حقوق و فقه همت می‌گارند، علاوه بر این‌که از آموزه‌های علمی و قضایی کشور بسیار بهره‌مند می‌گردند، نقاباً رسالت مهمی در غنی‌سازی ادبیات و دکتربین حقوقی کشور بر عهده دارند.

جمهوری اسلامی ایران به ویژه در دو دهه اخیر، پیشرفت قابل توجهی در توسعه کمی ادبیات حقوقی کشور را شاهد بوده است. تعداد کتب و نشریات حقوق منتشره در کشور طی بیست سال اخیر، به نسبت گذشته به مراتب افزایش یافته است. این دستاورد را باید به فال نیک گرفت و امیدوار بود که این پیشرفت کمی به همین میزان با توسعه‌ای کیفی در بارور شدن دکتربین حقوقی مورد نیاز کشور همراه باشد و با احترام به حقوق مالکیت فکری دیگران انتشار یابد.

انتشارات مؤسسه مطالعات و پژوهش‌های حقوقی شهر دانش که همواره سعی داشته است علاوه بر انتشار آثار حاصل از تحقیقات پژوهشکده حقوق، به صورتی هدفمند و با ارزیابی علمی به گزینش و چاپ و انتشار کتاب‌های حقوقی در حوزه‌ها و موضوعات مورد نیاز جامعه حقوقی کشور مبادرت ورزد، برگزاری اولین همایش بین‌المللی در موضوع قربانیان کاربرد سلاح‌های شیمیایی توسط دانشگاه علامه طباطبائی را مورد تحسین قرار داده، زحمات نویسندگان کتاب

مجموعه مقالات «احقاق حقوق قربانیان کاربرد سلاح‌های شیمیایی در جنگ عراق با ایران در مراجع ملی و بین‌المللی» (مجموعه مقالات همایش بین‌المللی تهران، دانشگاه علامه طباطبائی، ۲۶ و ۲۷ بهمن‌ماه ۱۳۹۳) ارج می‌نهد. امید آنکه این کتاب زمینه احقاق حقوق قربانیان کاربرد سلاح‌های شیمیایی در جنگ عراق با ایران را بیش از پیش فراهم آورد.

وحید اشتیاق

www.ketab.ir

فهرست مطالب

مقدمه	۱۳
بخش اول: حمایت از قربانیان کاربرد سلاح‌های شیمیایی	۱۷
عمرانس دفاع از حقوق قربانیان سلاح‌های شیمیایی	۱۹
سخنرانی اولیویه مارتین	
نگرش اجماعی بر حقوق بین‌الملل سلاح‌های شیمیایی	۲۲
دکتر محمدرضا ضیائی بیگدلی	
قانون الزام دوت به پی‌گیری حقوق جانبازان و بازماندگان شهدای جنگ شیمیایی علیه ایران	۳۲
دکتر شمس‌الله فلاحت‌پیشه	
کاربرد سلاح‌های شیمیایی در جنگ تیمیلی و تأثیر آن بر دکتربین دفاعی جمهوری اسلامی ایران	۴۶
دکتر حمید صالحی	
کاربرد سلاح‌های شیمیایی در جنگ عراق علیه ایران: پیامدهای آن بر مصدومان شیمیایی	۶۷
بهزاد علیزاده کتابی	
واکنش عملیاتی کمیته بین‌المللی صلیب سرخ به ادعای استفاده از تسلیحات شیمیایی	۹۸
دکتر جانی نعمه	
بخش دوم: جرم‌انگاری کاربرد سلاح‌های شیمیایی در حقوق بین‌الملل	۱۰۳
کاربرد تسلیحات شیمیایی در جنگ ایران و عراق از منظر حقوق بین‌الملل کیفری	۱۰۵

حسین شریفی طرازکوهی

ساسان مدرس سبزواری

تلازم میان مسئولیت دولت و فرد در قبال جنایات بین‌المللی در جنگ
شیمیایی عراق علیه ایران ۱۳۲

دکتر سیدقاسم زمانی

دیوان کیفری بین‌المللی، حاکمیت قانون و استفاده از سلاح شیمیایی در
جنگ عراق علیه ایران ۱۵۱

مهدی عبدالمالکی

ولی‌الله نوری

بخش سوم: حمایت از قربانیان کاربرد سلاح‌های شیمیایی در حقوق داخلی و
بین‌المللی ۱۷۹

حمایت کیفری از بزه‌دگان شیمیایی جنگ عراق با ایران در حقوق داخلی
..... ۱۸۰

ابوالحسن شاکری

رضارضایی

جواد مصطفی

مطالعه تطبیقی قوانین کشورهای مختلف در مورد حمایت از قربانیان کاربرد
سلاح شیمیایی ۲۰۱

احسان حسن‌زاده

کمبودهای تقنینی داخلی در حمایت کیفری از بزه‌دیدگان شیمیایی ۲۲۷

ابوالحسن شاکری

جواد مصلحی

رضا رضایی

احقاق حقوق بزه‌دیدگان شیمیایی جنگ عراق با ایران از منظر اصول حاکم
بر حقوق جزای بین‌الملل ۲۴۹

کیومرث کلانتری

جواد مصباحی

رضا رضایی

حقوق کیفری اروپایی و حمایت از بزه‌دیدگان کاربرد سلاح‌های شیمیایی

۲۶۸

دکتر امین جعفری

بخش چهارم: حمایت از قربانیان سلاح‌های شیمیایی در آینده حقوق

بین‌الملل بشر ۲۸۵

حمایت از قربانیان نقض حقوق بشردوستانه در چارچوب حقوق بشر: حریم

مخصوص قربانیان سلاح‌های شیمیایی جنگ تحمیلی ۲۸۷

آرامش شهبازی

حق بر درمان مصدومان سلاح‌های شیمیایی: تلازمات مغفول ارزش حیات

۳۰۵

دکتر مهدی رضایی

صیانت از حقوق بشری قربانیان حمله شیمیایی عراق به ایران با تأکید بر

حق برخورداری از محیط زیست سالم ۳۱۷

آرمین طلعت

بررسی اثرات و پیامدهای زیست‌محیطی استفاده از سلاح‌های شیمیایی در

جنگ تحمیلی عراق علیه ایران ۳۴۲

ابراهیم آزادی

مسئولیت حمایت از قربانیان جنگ و مصدومان تسلیحات شیمیایی در آینده

موازين حقوق بین‌الملل ۳۵۳

دکتر پوریا عسکری

بخش پنجم مسئولیت بین‌المللی ناشی از کاربرد سلاح‌های شیمیایی در

جنگ عراق علیه ایران ۳۷۵

معاونت شرکت های خارجی در تولید، تسلیح و استعمال عراق به
جنگ‌افزارهای شیمیایی علیه جمهوری اسلامی ایران در پرتو حقوق
مسئولیت بین‌المللی..... ۳۷۷

عباس پهلوان

مسئولیت بین‌المللی دولت‌های کمک‌کننده به عراق در جنگ تحمیلی با
تأکید بر ارسال و تجهیز تسلیحات شیمیایی..... ۴۰۲

امیر فاضل زوار جلالی

جواد فاضل زوار جلالی

مسئولیت اشتقاقی ناشی از کمک یا مساعدت دولت‌های ثالث در کاربرد
سلاح‌های شیمیایی توسط عراق علیه ایران..... ۴۲۷

سیامک کریمی

رضا اسمخانی

مسئولیت شرکت‌های تجاری و دولتی در فراهم کردن مواد اولیه، تجهیز و
ساخت تسلیحات شیمیایی رژیم بعث عراق..... ۴۵۲

علی ده‌دشتی

صدف رؤف

استفاده عراق از سلاح‌های شیمیایی علیه ایران در جنگ تحمیلی:
مسئولیت اشتراکی ایالات متحد آمریکا..... ۴۸۴

محمد ستایش‌پور

دکتر عبدالله عابدینی

بخش ششم قربانیان کاربرد سلاح‌های شیمیایی در بستر چالش‌های اجرای
مسئولیت بین‌المللی..... ۵۱۱

امکان سنجی طرح دعوا علیه مباشرین و تجهیزکنندگان جنایات جنگی
شیمیایی در جنگ عراق و ایران در محاکم ملی و دیوان بین‌المللی
دادگستری..... ۵۱۳

دکتر امیرحسین رنجبریان

مینا تسی

دشواری‌های اجرای مسئولیت «جمهوری عراق» برای جبران خسارت
قربانیان حملات شیمیایی جنگ هشت‌ساله عراق علیه ایران: چالش‌ها و
راهکارها..... ۵۲۷

مسعود علیزاده

شهرام زر نشان

تأملی بر احقاق حقوق قربانیان سلاح‌های شیمیایی در پرتو صلاحیت مدنی
جهانی: با تأکید بر قربانیان ایرانی کاربرد سلاح‌های شیمیایی جنگ عراق
ضد ایران..... ۵۴۳

دکتر هیبت‌الله نژندی منش

عبور از مصیبت دلت: دعاوی قربانیان ایرانی کاربرد سلاح‌های شیمیایی
در جنگ عراق ضد ایران..... ۵۶۶

علی احدى كرنق

دکتر عبدالله عابدینی

مرور زمان دعاوی قربانیان کاربرد سلاح‌های شیمیایی جنگ عراق با ایران
..... ۵۸۹

دکتر مهین سبحانی

بخش هفتم ملاحظات نهایی..... ۶۲۳

واحد خدمات مشاوره..... ۶۲۵

در رابطه با حقوق بین‌المللی بشردوستانه..... ۶۲۷

موضع کمیته‌ی بین‌المللی صلیب سرخ در قبال کاربرد مواد شیمیایی سمی

به عنوان سلاح برای اعمال نظم و قانون..... ۶۳۳

موضع کمیته‌ی بین‌المللی صلیب سرخ در رابطه با استفاده از مواد شیمیایی

سمی به عنوان سلاح برای اعمال نظم و قانون..... ۶۳۵

مقدمه

در ۳۱ شهریور ماه ۱۳۵۹ (۲۲ سپتامبر ۱۹۸۰) کشور عزیزمان ایران مورد تجاوز مسلحانه همه‌جانبه ارتش عراق قرار گرفت، حمله‌ای که در طول ۵۵۰ کیلومتر نوار مرز زمینی، و در دریا و هوا علیه ایران آغاز شد. مقابله پاسگاه‌ها و نیز عشایر مرزی ایران با تهاجم نظامی ناگهان عراق نتیجه‌چندانی نداشت و ظرف مدت نسبتاً کوتاهی بخشهایی از سرزمین ایران (۳۰۰۰۰ کیلومتر مربع) را تحت اشغال نیروهای عراقی قرار داد. در همان زمان که نیروهای ایران به تلاش برای عقب‌راندن نیروهای عراقی از سرزمینهای اشغالی ادامه می‌دادند متأسفانه سازمان ملل متحد واکنشی مناسب از خود نشان نداد. شورای امنیت در قطعنامه ۴۷۹ (مورخ ششم مهرماه ۱۳۵۹) با اکتفای به درخواست آتش‌بس، اشغال غیرقانونی سرزمینهای ایران توسط عراق را مورد تأیید قرار نداد. شورای امنیت در بند اول قطعنامه ۴۷۹ از هر دو کشور می‌خواهد که از کارهای خودداری کنند. این چراغ سبز شورای امنیت به عراق و سکوت ۲۲ ماهه شورا بعد از قطعنامه ۴۷۹، عراق را تشجیع کرد تا اغلب اصول و قواعد بشردوستانه مجرا در جنگ و به ویژه در سرزمینهای اشغالی را بی‌هیچ واهمه‌ای زیر پا گذارد. شورای امنیت پس از صدور این قطعنامه برای مدت طولانی سکوت کرد تا اینکه نیروهای ایران طی عملیات ثامن الائمه به شکست حصر بانه اقدام و نیز بخشهای مهمی از جنوب ایران را با عملیات طریق‌القدس آزاد کردند. همچنین رادسای قسّمتهایی از مناطق اشغالی در غرب کشور، و شهرهای شوش و دزفول طی عملیات فتح‌المبین و بالاخره آزادی خرمشهر با عملیات بیت‌المقدس (سوم خرداد ۱۳۶۱) شورای امنیت را به تحرک واداشت. به دنبال این امر شورای امنیت که به درخواست اردن و حمایت آمریکا تشکیل جلسه داده بود، در بیست و یکم تیرماه ۱۳۶۱ (۱۲ ژوئیه ۱۹۸۲) بعد از حدود بیست و دو ماه طی قطعنامه ۵۱۴ ضمن درخواست آتش‌بس و خاتمه فوری کلیه عملیات نظامی، در بند ۲ خواستار عقب کشیدن نیروها به مرزهای شناخته شده بین‌المللی است. شورا حتی گشاده‌دستی را به آنجا رساند که در بند ۳ قطعنامه تصمیم گرفت که گروهی از ناظران سازمان ملل متحد را به منظور بررسی، تایید و نظارت بر آتش‌بس و عقب‌نشینی اعزام دارد. با گسترش و تشدید

عملیات نظامی موفقیت آمیز ایران در جبهه‌های جنگ، بتدریج لحن قطعنامه‌های شورا از جانبداری عراق فاصله گرفت. شورا در سال ۱۳۶۲ طی قطعنامه ۵۴۰ (۶۲/۸/۹) لزوم بررسی دلایل عینی جنگ را مورد تأیید قرار داد و حدود دو سال بعد در قطعنامه ۵۸۲ (۶۴/۱۲/۵) از اقدامات ابتدایی که منجر به بروز مخاصمه شده است، ابراز تأسف نمود و درخواست خود را برای آتش‌بس فوری و عقب‌نشینی به مرزهای شناخته شده بین‌المللی تکرار کرد. بالاخره با تصرف فاو در سال ۱۳۶۶ توسط نیروهای ایرانی، شورای امنیت در قطعنامه ۵۹۸ (۲۹ تیرماه ۱۳۶۶) با احرار این امر که در منازعه میان ایران و عراق «نقض صلح» حادث شده است مواد ۳۹ و ۴۰ منشور را مبنای اقدام خویش قرار داد و در بند ۶ از دبیرکل درخواست نمود که با مشورت ایران و عراق مسأله تفویض اختیار تحقیق راجع به مسؤولیت آغاز و ادامه جنگ به یک هیأت بی‌طرف ارجاع شود. در اسرع وقت به شورای امنیت گزارش دهد. سرانجام در ۲۶ تیرماه ۱۳۶۷ با پذیرش قطعنامه ۵۹۸ از طرف ایران، بعد از هشت سال جنگ میان ایران و عراق، آتش‌بس رسمی برقرار گردید. به دنبال این امر «خاویر پرز دکوئیار» دبیرکل وقت سازمان ملل متحد پس از تماس با مقامات دو کشور ایران و عراق و مطالبه اسناد و مدارک ذی‌ربط، و بدون اینکه هیأت بی‌طرف مذکور در بند شش قطعنامه ۵۹۸ را تشکیل دهد در ۹ دسامبر ۱۹۹۱ گزارش خود را در ایران منتشر کرد. به شورای امنیت تسلیم نمود. در این گزارش دبیرکل با انتساب مسؤولیت آغاز جنگ، به عراق، این ادعای آن کشور که تهاجم به ایران در ۲۲ سپتامبر ۱۹۸۰ دفاع مشروع پیشگیرانه بوده است را رد نمود و اظهار داشت که حتی اگر پیش از این تاریخ، ایران به خاک عراق تعرضاتی ننموده نیز کرده باشد چنین اعمالی تجاوز عراق به ایران را توجیه نمی‌کند، تجاوزی که اشغال مستقیم خاک ایران را در طول درگیری به دنبال داشته و با نقض ممنوعیت تجاوز میلحانه یعنی نقض قواعد آمره حقوق بین‌الملل صورت گرفته است.

اینک که بیش از ربع قرن از پایان جنگ تحمیلی می‌گذرد؛ یکی از مهم‌انگیزترین تبعات این جنگ شهادت و مصدومیت بیش از یکصد و چهل و چهار هزار نفر از افراد نظامی و غیر نظامی ایران در اثر استفاده عراق از تسلیحات شیمیایی بوده است (۱۷ هزار و ۲۵۰ شهید و ۱۲۷ هزار مصدوم). قدری عجیب است، اما کاملاً واقعیت دارد ملتی که قربانی تجاوز رژیم بعث تحت حمایت استکبار جهانی شده است، در مقام دفاع و دفع تجاوز، قربانی کاربرد سلاح‌های شیمیایی شده است. استفاده عراق از سلاح‌های شیمیایی علیه ایران که البته با حمایت گسترده شماری از دولت‌ها و شرکت‌ها و اتباع خارجی صورت گرفته است و در حقوق بین‌الملل و قوانین داخلی بسیاری از کشورها جنایتی جنگی قلمداد می‌شود، با واکنش‌های

حقوقی و سیاسی مؤثر و مناسبی مواجه نشده است و قربانیان کاربرد این سلاح‌ها در زمره مظلوم‌ترین قربانیان تجاوز رژیم بعث عراق به جمهوری اسلامی ایران و نقض فاحش قواعد بنیادین حقوق بشردوستانه بین‌المللی به شمار می‌روند. این در حالی است که در سطوح ملی، منطقه‌ای و جهانی ظرفیت‌هایی برای احقاق حقوق قربانیان کاربرد سلاح‌های شیمیایی در جنگ عراق با ایران وجود داشته و دارد.

همایش بین‌المللی «احقاق حقوق قربانیان کاربرد سلاح‌های شیمیایی در جنگ عراق با ایران در مراجع ملی و بین‌المللی» که با همکاری معاونت پژوهشی و دانشکده حقوق و علوم سیاسی، دانشگاه علامه، و با همراهی کمیته بین‌المللی صلیب سرخ، در تاریخ ۲۶ و ۲۷ بهمن ماه ۱۳۹۱ در سالن شهید بهشتی دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه علامه طباطبائی برگزار گردید با بررسی ظرفیت‌های موجود در سطوح مختلف (ملی، منطقه‌ای و جهانی) نشان داد که احکام مراجع قضایی هلند در محکومیت آقای قان/آنرات به اتهام ارسال تسلیحات شیمیایی به عراق در طول جنگ با ایران (۲۰۰۵، ۲۰۰۷، ۲۰۰۹ و ۲۰۱۳)، حداقل واجد این پیام انسانی است که صرفاً نباید شهادت مصدومان شیمیایی را به نظاره نشست و یا بر زندگی رنجبار آن‌ها گریه ساز کرد. نادیده پاداشت که به رغم ضعف‌ها و نقص‌هایی که در نظام بین‌المللی وجود دارد، نباید عدالت حداقلی قضایی و سیاسی موجود را به تقایش بخشید و ظرفیت‌هایی وجود دارند که تا کنون از آن‌ها استفاده نشده است. علاوه بر این، با وجود گذشت زمانی بالنسبه طولانی و نیز سرنگونی رژیم بعث عراق، چنین جنایات و خساراتی نه مشمول مرور زمان می‌گردند و نه دولت فعلی عراق نسبت به آن فاقد مسئولیت قلمداد می‌شود.

ضمن سیاست از ریاست محترم دانشگاه جناب آقای دکتر سید سلیمی به جهت حمایت همه جانبه از برگزاری این همایش بین‌المللی، از همکار گرانقدرم جناب آقای دکتر حشمت الله فلاحت پیشه که طرح برگزاری این همایش توسط ایشان ارائه گردید و در مقام دبیر اجرایی همایش زحمات زیادی را متقبل شدند تشکر مینمایم. از جناب آقای دکتر شجاع احمدوند معاونت پژوهشی دانشگاه (در زمان برگزاری همایش) جهت حمایت از برگزاری این همایش قدردانی مینمایم. دوست و همکار گرانقدرم جناب آقای دکتر پوریا عسکری قبل و حین برگزاری همایش مساعدت‌های زیادی ارائه کردند که هماهنگی و همکاری جهت مشارکت کمیته بین‌المللی صلیب سرخ و حضور میهمانان خارجی فقط بخشی از آن زحمات به شمار می‌رود. از ایشان بسیار سپاسگزارم. همچنین از آقای حسین نوروزی امیری به عنوان مدیر اجرایی همایش، و نیز سرکارخانمها صالحه اردستانی، سمیرا قناعتیان، معصومه جمالی،

راضیه عباسی، ساناز صفردوست و آقایان علی قدیم ملالو، سید محمدرضا موسوی، فردین دارابی، و عباس عباس تتاج به جهت همکاری در برگزاری همایش بسیار سپاسگزارم. در نهایت از تمام اشخاص و نهادهایی که سپاس و قدردانی از آنها مورد غفلت و نسیان قرار گرفته است پوزش میطلبم.

تلاش برای احقاق حقوق قربانیان کاربرد سلاحهای شیمیایی در جنگ عراق علیه ایران نه تنها تکلیفی شرعی، بلکه وظیفه ای انسانی است. امیدوارم این همایش بتواند حمایت از قربانیان کاربرد سلاحهای شیمیایی را از شعار به شعور، و از آرمان به واقعیت نزدیک سازد.

سیدقاسم زمانی
دبیر علمی همایش

www.ketab.ir